

5. ÚROVEŇ BYDLENÍ

Pro hodnocení průměrné úrovně bydlení jsou v této publikaci použity ukazatele, nejčastěji k tomuto účelu využívané, tj.

- průměrná obytná plocha na byt, obytnou místnost, 1 osobu
- průměrný počet osob na byt, obytnou místnost
- počet obytných místností na byt

Toto hodnocení lze z výsledků sčítání provést v podrobném územním členění až do úrovně jednotlivých měst a obcí.

S výjimkou ukazatele obytné plochy na obytnou místnost je u všech ostatních zřetelné jejich postupné zlepšování. Bytová výstavba zejména v šedesátých a sedmdesátých letech byla charakteristická menší obytnou plochou (46,8 m²). Tyto byty jsou ze všech období výstavby (s výjimkou bytů postavených v letech 1946 - 1960) z hlediska obytné plochy nejmenší. Naopak došlo ke zvýšení počtu místností na byt, ale k poklesu průměrné obytné plochy na obytnou místnost. Teprve v devadesátých letech, kdy v nové výstavbě převažovaly rodinné domy a často velké rodinné domy, došlo ke zlomu ve vývoji tohoto ukazatele a v roce 2001 byla obytná plocha v průměru o 1 m² vyšší.

Vývoj úrovněových ukazatelů bydlení v letech 1961 - 2001

	1961	1970	1980	1991	2001
Průměrná obytná plocha					
- na byt	35,3	39,1	42,7	45,9	49,5
- na obytnou místnost	19,6	18,6	17,7	17,2	18,2
- na 1 osobu	10,5	12,4	14,6	16,6	18,6
Průměrný počet osob					
- na byt	3,36	3,15	2,92	2,76	2,64
- na obytnou místnost	1,86	1,50	1,21	1,04	0,98
Počet obytných místností na byt	1,80	2,10	2,41	2,66	2,72

Průměrná obytná plocha dosáhla v roce 1991 již téměř 19 m² na osobu a počet osob na obytnou místnost se dostal těsně pod hranici jedné osoby na místnost. Existují však rozdíly mezi městem a venkovem. Přestože na venkově žije v průměru v bytě více osob (2,87) než ve městech nad 10 tisíc obyvatel (2,50), průměrné ukazatele úrovně bydlení jsou zde příznivější. Zatímco v obcích do 999 obyvatel připadá téměř 21 m² obytné plochy na osobu a pouze 0,93 osoby na místnost, ve městech nad 10 tisíc obyvatel připadá jen necelých 18 m² na osobu a 1 osoba na místnost.

Vzhledem k vyššímu podílu rodinných domů ve venkovské výstavbě jsou větší byty s větším počtem místností právě ve venkovských obcích (byty v průměru s více než třemi obytnými místnostmi a téměř 60 m² obytné plochy). Byty ve městech nad 10 tisíc obyvatel mají v průměru jen 45 m² obytné plochy a 2,5 obytných místností.

Vybrané ukazatele úrovně bydlení podle velikostní skupiny obce k 1.3.2001

Pokud však srovnáváme úroveň bydlení na venkově a ve větších městech podle druhu budovy, je zřejmé, že v rodinných domech je úroveň bydlení vyšší ve větších městech (např. průměrný počet m² obytné plochy dosahuje v rodinných domech v obcích do tisíce obyvatel 61,6 m² a v rodinných domech ve městech nad 10 tisíc obyvatel dokonce 64,2 m²). Úroveň bydlení v bytových domech na venkově a ve městech je zhruba stejná (ve městech je např. menší obytná plocha na osobu, ale na druhou stranu menší počet osob na obytnou místnost).

Výrazné rozdíly v ukazatelích úrovně bydlení podle druhu domu jsou zřejmé i z následující tabulky. Přestože v bytech v rodinných domech žije v průměru o 0,4 osoby více než v bytových domech, úroveň bydlení je v nich vyšší než v bytových domech.

Průměrná úroveň bydlení podle druhu domu a právního důvodu užívání bytu k 1.3.2001

	Byty v domech			z úhrnu byty			
	rodinných	bytových	ostatních	ve vlastním domě	v osobním vlastnictví	družstevní	nájemní
Obytná plocha na byt v m ²	63,0	39,4	49,5	65,3	40,3	41,7	38,6
Celková plocha na byt m ²	96,7	61,1	74,7	99,9	62,7	63,6	60,2
Obytné místnosti 8+m ² na byt	3,27	2,31	2,38	3,39	2,40	2,58	2,16
Bydlící osoby na byt	2,86	2,47	2,54	2,95	2,41	2,62	2,47
Cenzové domácnosti na byt	1,14	1,08	1,11	1,15	1,08	1,08	1,09
Obytná plocha na osobu m ²	21,8	15,8	18,5	21,9	16,7	15,9	15,5
Osob na obytnou místnost 8+m ²	0,89	1,08	1,12	0,88	1,01	1,02	1,15

Průměrná úroveň bydlení je rozdílná i podle právního způsobu užívání bytů. Výrazně se svou úrovní od ostatních způsobů užívání odlišují byty ve vlastním domě (i zde vlivem převahy rodinných domů). Mezi dalšími nejčastějšími způsoby užívání již nejsou výrazné rozdíly, nicméně nejméně příznivé hodnoty byly zaznamenány v nájemních bytech. Družstevní byty se liší od nájemních především tím, že mají v průměru téměř o polovinu obytné místnosti více. V bytech v osobním vlastnictví bydlí v průměru nejmenší počet osob i domácností.

Na úroveň bydlení má vliv i samostatné či společné bydlení více domácností. Zatímco v roce 1970 byla průměrná obytná plocha na osobu v bytech samostatně bydlících domácností vyšší o 2,2 m² než u společně bydlících domácností, v roce 2001 byl tento rozdíl již téměř trojnásobný.

Průměrná úroveň bydlení podle druhu domu a soužití domácnosti k 1.3.2001

	Rok	Průměrná obytná plocha na osobu v m ² v bytech			Průměrný počet osob na obytnou místnost 8+m ² v bytech		
		celkem	s 1 CD	se 2+ CD	celkem	s 1 CD	se 2+ CD
Obydlené byty celkem	1970	12,4	12,8	10,6	1,50	1,45	1,80
	1980	14,6	15,1	12,2	1,21	1,17	1,48
	1991	16,6	17,1	13,6	1,04	1,01	1,30
	2001	18,6	19,5	13,7	0,98	0,93	1,35
z toho: v rodinných domech	1970	12,9	13,7	10,5	1,45	1,38	1,73
	1980	16,5	17,5	12,7	1,10	1,04	1,38
	1991	19,5	20,7	14,6	0,92	0,87	1,21
	2001	21,8	23,5	15,3	0,89	0,82	1,25
v bytových domech	1970	11,8	11,9	10,6	1,56	1,52	1,93
	1980	12,9	13,1	11,2	1,34	1,31	1,66
	1991	14,4	14,6	11,7	1,16	1,14	1,48
	2001	15,8	16,5	11,4	1,08	1,04	1,53

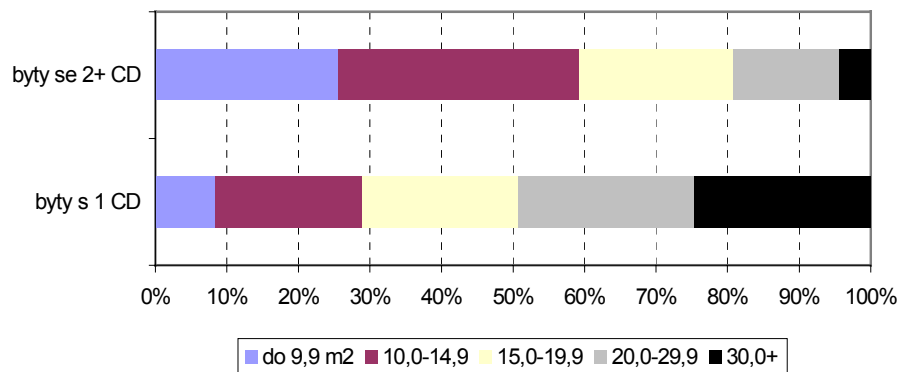
Podstatně rychleji se zvyšovala průměrná obytná plocha na osobu v rodinných domech. Zvyšovaly se i rozdíly mezi byty se samostatně a společně bydlícími cenзовými domácnostmi, takže v roce 2001 připadalo na osobu v bytech samostatně bydlících domácností o polovinu obytné plochy více než v bytech společně bydlících domácností.

Současně se prohlubují i rozdíly mezi byty v rodinných a bytových domech. Jestliže v roce 1970 zde byl rozdíl jednoho m² obytné plochy na osobu ve prospěch bytů v rodinných domech, v roce 2001 činil tento rozdíl ve prospěch rodinných domů již 6 m² obytné plochy na osobu.

U počtu osob na obytnou místnost není vývoj rozdílů mezi samostatně a společně bydlícími domácnostmi zcela jednoznačný. Výrazně lepší hodnota tohoto ukazatele u bytů se samostatně bydlícími domácnostmi byla zjištěna ve všech hodnocených sčítáních. Zatímco však u bytů se samostatně bydlícími domácnostmi se počet osob na místnost snižoval po celé období, u bytů se společně bydlícími domácnostmi se tento ukazatel nejprve snižoval, ale v posledních deseti letech došlo k jeho nárůstu. Obdobný vývoj je i v bytech v rodinných i bytových domech, ale i zde se rozdíly mírně zvyšují ve prospěch bytů v rodinných domech.

Při sčítání 2001 se více než 40 % bytů nacházelo z hlediska obytné plochy na osobu v intervalu mezi 10 – 20 m². V každém třetím bytě dosahoval ukazatel obytné plochy na osobu hodnotu větší než 25 m² (více než 97 % těchto bytů je obydleno jedinou domácností) a naopak stále ještě v každém desátém bytě připadá na jednu osobu méně než 10 m² obytné plochy (čtvrtina těchto bytů je obydlena více cenзовými domácnostmi). Z výše uvedeného lze usuzovat, že téměř 400 tisíc bytů je přelidněno. V roce 1991 bylo bytů, kde na jednu osobu připadalo méně než 10 m² obytné plochy přes 460 tisíc a naopak bytů s obytnou plochou na osobu větší než 24 m² bylo necelý milion (tedy každý čtvrtý byt).

Průměrná obytná plocha na osobu u domácností samostatně a společně bydlících k 1. 3. 2001

Z hlediska počtu osob na místnost jsou nejčastějším případem byty s právě jednou osobou na místnost (tvoří téměř třetinu všech bytů). V jedné pětině všech bytů připadají na každou osobu alespoň dvě obytné místnosti, ale naopak ve zhruba 14 % bytů je počet osob alespoň o polovinu vyšší než počet obytných místností.